

UN PLET DEL DR. ALBERT GÜELL CONTRA EL COMANDANT DE LES ESQUADRES FELIP VECIANA DOSSET

Anna Borrueu Llovera

*D*urant els últims anys del segle XVIII, la situació política i militar que es vivia a l'Estat espanyol era força compromesa. Sota una conjuntura clarament complicada, les Esquadres catalanes tenien reservat un paper destacat servint als interessos de la Corona. Però el tarannà del comandant que en aquells anys era al capdavant del cos, Felip Veciana Dosset, féu que les expectatives no es complissin ni de bon tros i que durant el seu comandament escrivís una de les pàgines més fosques de la història dels mossos d'Esquadra.

Felip Veciana (1773-1798), primer comandant de les Esquadres de Catalunya, nascut a Valls, nét del mític Pere Anton Veciana Rabassa (a qui durant molts anys s'atribuí el mèrit de la fundació d'aquest cos armat), fou un personatge peculiar. De caràcter desidiós, presumit, prepotent, talòs, no mostrà mai gran interès ni en el comandament dels cos ni en el desenvolupament dels càrrecs administratius, generosament remunerats, que acaparà. Només mostrà vertadera fermesa i interès a l'hora de defensar privilegis o formular prebendes al rei. Les autoritats de l'Audiència no tardaren gaire temps a adonar-se de la seva inoperància i l'acusaren directament de ser el responsable de l'augment de la delinqüència al Principat. En repetides ocasions fou seriosament amonestat, recordant-li les seves responsabilitats al capdavant del cos i veient-se obligades diferents autoritats a ordenant-li accions concretes per aturar els malfactors.

Abusant, com cap dels seus antecessors, dels privilegis i poders derivats del comandament de les Esquadres, Felip Veciana esdevingué un veritable llast per a molts comerciants, artesans i professionals que se les veieren i desitjaren per a poder-li cobrar els deutes, sovint ridículs i que mostren la coquineria i barra del comandant. Un clar exemple és el cas que patí el metge Anton Güell, al que Veciana no pagà durant anys les visites mèdiques que havia fet el doctor a alguns membres de la seva família i també a alguns dels seus criats. El seu fill i hereu, Albert, també metge, encetà un llarg procés contra Veciana per tal que ell i la seva mare poguessin cobrar aquest deute.

Cal advertir que els Güell i els Veciana estaven emparentats pel matrimoni d'un nebot del comandant, Marià Vives Veciana, amb Mariana Güell. Per qüestions d'interessos patrimonials en els que jugà un paper fonamental el tarannà frívol de Vives, el matrimoni fou un rotund fracàs que acabà amb un poc clar empresonament del nebot Vives després que fos denunciat per la família de la seva muller (primer al castell de la Trinitat i després a Roses). El fet comportà la ruïna econòmica de Vives i un clar distanciament de Veciana respecte al seu nebot amb una rotunda negativa inicial del comandant a prestar el més petit ajut al discol nebot. Posteriorment i davant l'evidència dels fets, Veciana féu ús de totes les seves influències per alliberar el jove i aconseguir l'indult reial. Les autoritats de l'Audiència també reconegueren finalment el dret de Marià Vives a defensar-se i acceptaren que pogués presentar proves contra la seva muller, a la que acusava d'infidelitat i incapacitat per administrar el patrimoni i educar els fills. S'encetà un llarg procés en el decurs del qual no mancaren les males arts per ambdues parts. La reclamació dels honoraris mèdics dels Güell s'enquadren dins aquesta conjuntura d'enfrontament obert entre les dues nissagues, ambdues, poderoses i amb diners. S'entreveuen clares intencions de perjudici mutu a l'hora de pledejar per una quantitat certament ridícula per a les seves butxaques.

De totes maneres, el plet amb els Güell no serà l'únic que patí Veciana per part d'aquells que vetllaven per la bona salut de la família. Josepa Carrera, vídua d'un apotecari vallenc, també patí la morositat del comandant Felip Veciana. L'agost de 1791, en una carta que adreçà al comandant, li reclamava amb fermesa més de 800 lliures en concepte de les medicines que durant anys li havia subministrat el seu difunt marit. El text és prou explícit:

"Molt señor meu:

Es just valerse cada qual de lo que es seu pera acudir a sas obligacions. Com las mias son pocas al dia, per aquest motiu sem fa necessari cansarlo demanantli que sopusat no ignora V.M. la obligació que te contreta a ésta casa per las muitas medicinas presas em ella desde molts anys, las que importan fins lo dia present vuyt centas seixanta nou lliuras, set sous y vuyt diners (...)

En el document, la vídua Carrera aprofitava també per reclamar al comandant altres partides de diners (que Veciana havia heretat dels avis Dosset) i, fins i tot, arena i cal que el seu marit li havia prestat anys enrere.

La primera notícia documentada entorn de l'esmentat plet del Dr. Albert Güell contra Felip Veciana és un document datat a Valls el dia 20 de gener de 1792; es tracta d'una relació dels serveis mèdics prestats pel seu pare als Veciana fins el 3 de juny de l'any 1790. Dissortadament no concreta les malalties que patiren els malalts atesos pel doctor Güell i el seu fill, però ens dona idea de la dedicació i el treball desenvolupat pels Güell, molt similar a la de qualsevol metge de l'època que es dedicava dia i nit a la cura dels seus pacients.

Per l'esmentat document sabem que entre el dia 6 de juny i finals d'agost de 1774 la muller del comandant Felip Veciana, la reusenca Maria Miró Bové, emmalaltí i rebé "90 consultes, vint visites extraordinaries de vetllada i nit, y trenta y sis també de extraordinaries de dia"; un total de 146 visites que, tot i desconèixer el diagnòstic, posa de relleu la dedicació del metge. Aquesta atenció no varia quan el malalt és un membre del servei del comandant, tal com queda reflectit en la següent relació que es detalla en l'escrit:

(...) Per catorse visitas per un criat del sobredit Veciana en lo janer del any mil set cents setanta y sis.

Per alles catorse visitas per un criat del mateix Veciana en lo mars, desde dia dinou del mateix any mil set cens setanta sis.

Per quatre visitas per una criada del mateix Veciana en lo juny, desde dia divuit del mateix any mil set cens setanta y sis.

Per trenta y dos visitas per una criada del mateix Veciana desde quinse juliol del mateix any mil set cens setanta y sis.

Per onse consultas per lo fill del mateix Dn. Phelip Veciana en lo febrer, desde dia vint del any mil set cens vuitanta y dos.

Per vuit visitas extraordinarias de vetllada y nit, y deu, tambe extraordinarias de dia, de lo mateix fill del expresat Dn. Phelip Veciana, en la mateixa malaltia del febrer del dit any mil set cens vuitanta y dos.

Per dotse consultas desde lo dia vint y quatre juny del any mil set cens setanta y vuit fins a vint y quatre de juny del prop passat any mil set cens noranta, a sis lliures quiscuna, com aixis fou ajustat ab lo sobredit Dn. Phelip Veciana y ab aqueixa quantitat ha satisfet dit Dn. Phelip las antecedents consultas al any citat de mil set cens setanta y vuit, sumen ditas dotse consultas setenat y dos lliures (...).

Aquesta relació ens permet saber que hi havia ciutadans que es podien permetre "estar conduïts" a un metge. Aquest, quan calia, era l'encarregat de fer consultes a altres professionals quan ho considerava convenient. També podem evidenciar-hi la classificació del tipus de visites, en funció de la diürnitat o nocturnitat, així com si aquestes excedien de les que el metge considerava corrents i s'havia de recórrer a unes de suplementàries.

El dia 23 d'abril de 1792 Francisco Llorens Masdevall, "teniente de protomedico", reconegué per escrit l'acord que s'havia establert prèviament entre les dues parts quant al preu fixat per cada una de les consultes i visites mèdiques que els Güell farien als Veciana i taxà la reclamació de l'hereu i vídua del metge vallenc en "180 lliures i 19 sous moneda del país", quantitat superior a la que, realment, reclamava el doctor Albert Güell. Eduardo Bigaray Fábregas actuà de testimoni i certificà l'autenticitat de les factures que el Dr. Güell reclamava al comandant Veciana, però els tràmits foren llargs perquè el comandant no es mostrà mai disposat a reconèixer el deute.

Amb data 9 d'abril, Felip Veciana s'adreçà al Dr. Güell donant resposta al contingut d'una carta que el metge li havia tramès el 15 de febrer, en la qual li reclamava els diners del deute. Veciana, de manera poc creïble, assegurava haver rebut la missiva aquell mateix dia, afirmant que "fins vuy no se me a entregada per mans de un tal Mota". El comandant no es mostrava en absolut disposat a pagar el que li reclamava el doctor i argumentava que era a ell a qui els Güell devien diners. Felip Veciana reclamava a l'hereu Güell més de 130 lliures d'uns valors que li havia donat per tal que el metge els fes efectius i que mai arribà a cobrar. Veciana advertia de l'existència de diversos testimonis disposats a corroborar la seva afirmació i es negava categòricament a fer efectiu el deute que li reclamava el Dr. Güell, si abans no rebia l'import dels esmentats valors. De totes maneres cal retenir de tot plegat que el comandant Veciana reconeixia l'existència del deute.

El 15 d'abril, el Dr. Albert Güell, ignorant la reclamació econòmica que li feia Veciana, s'adreçà al comandant en nom propi i de la seva mare reclamant de nou el pagament immediat de 146 lliures i 12 sous ("salvo error y lo dret de ferlos tacsar en cas convenient") en concepte de les visites mèdiques que li féu el seu pare i algunes ell mateix, deixant clar que Veciana no tenia dificultats econòmiques per satisfer el deute de forma immediata.

El mes de juny el pagament encara no s'havia efectuat, però el Dr. Albert Güell no estava disposat a donar per acabat l'assumpte i féu arribar la denúncia al capità general de Catalunya, marquès de Roben. Tan aviat com Veciana se n'assabentà, escrigué al marquès, concretament el dia 14 de juny. Detalladament, el comandant explicava que 18 anys enrere havia lliurat personalment al difunt doctor Güell dos vals per valor de 115 lliures, 15 lliures i 30 sous respectivament, emesos a favor del seu avi Pere Anton Veciana i el seu pare, Pere Màrtir. Els vals s'havien de fer efectius a la vila d'Alcover, localitat a la que el doctor Güell estava estretament vinculat. Felip Veciana en donava detalls de la circumstància i assegurava que tot i haver reclamat en diverses ocasions l'import al Dr. Anton Güell, aquest sempre afirmà que els vals s'havien extraviat i negava haver-los cobrat. De totes maneres el comandant de les Esquadres no esmentava si havia comprovat mai les afirmacions del metge, fet que a ell no li hagués costat gaire d'esbrinar.

Veciana assegurava al Capità General estar disposat a satisfer el deute i evitar anar a un judici costós i llarg, sabedor que el procés en res no el podia beneficiar, però posava la condició que prèviament el Dr. Albert Güell li pagués l'import dels vals o acceptés aquestes quantitats a compte de la factura de les visites mèdiques que li reclamava. També es mostrava disposat a acceptar que, sota jurament, mare i fill afirmessin no haver sentit parlar mai de l'existència dels vals ni haver estat testimoni de les reiterades reclamacions que ell havia fet al difunt Dr. Güell.

La proposta li degué semblar justa al Capità General del Principat qui, l'endemà, escrigué a Veciana comunicant-li que havia ordenat al batlle de Valls que convoqués a la vídua i a l'hereu del Dr. Güell a l'Ajuntament per tal que escoltessin la proposta i li suggeria que ell hi estigués present, en la reunió. L'objectiu era no perllongar l'afer i resoldre el cas a plena satisfacció d'uns i altres, ja que era fàcil intuir raons de fons en la picabaralla. No tenim constància documental que l'esmentada reunió s'arribés a desenvolupar, però, en cas d'haver-se produït, no tingué els efectes desitjats ja que el plet continuà endavant; és copiosa la documentació que detalla els tràmits que Veciana féu, molts a través del seu nebot Marià Vives, per intentar resoldre el cas i, especialment, evitar-li, a ell, problemes davant l'Audiència i el Capità General. Dos anys més tard els Güell i els Veciana seguien en litigi, un plet llarg que cada cop s'anà complicant més i dubtem que s'arribés mai a resoldre¹.

¹ Borruel Llovera, A., *Els mossos d'Esquadra. Aportació documental a la seva història*. Valls; Institut d'Estudis Vallencs. 1998. Apèndix documental.